

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 2.

V Ljubljani, 15. januarja 1888. l.

XXVIII. leto.

Otroška individualnost.

Fr. Gabršek.

V.

Poleg šolskega življenja ima učitelj tudi zuna šole dosta prilik, da opazuje individualni značaj svojih učencev. Tù jih sicer nima toliko časa in tako neprestano pred očmi, kakor v šoli, zato tudi ne more neposredno vplivati na preinačenje njih navad ali razvad. Vender pa mu tako opazovanje v mnogoterem oziru več koristi, kakor strogo nadzorovanje v šoli. Znano je, da se otroci tedaj, ko vedó, da jih nihče ne vidi in ne opazuje, kažejo take, kakeršni so v istini. Z opazovanjem v takih trenutkih si pridobi učitelj ključ do notranjosti otroške, in marsikaka temna stran, katere mu za šolskega časa ni bilo móči razrešiti, postala mu bode v otroškem vedénji jasna. To mu bode potem vodilo, kako naj sodi učenca in kaka sredstva naj uporablja pri pouku in pri vzgoji. Prva prilika za otroško opazovanje se ponuja učitelju, kadar gredo otroci v šolo ali kadar se vračajo iz šole. V tem slučaju bode njegov nadzor tudi pripomogel, da se bodo otroci lepo vèdli in s tem pokazali, kakov duh veje v šoli. S tem je pa rešen ob jednem precejšnji del šolskega strahovanja. Težje je učitelju opazovati otroke v domačem krogu, pri raznih zabavah in igrah, ako ravno bi tako opazovanje največ pripomoglo natančnemu premotrenju otroške duše. Tù naj ovržem tudi mnénje, češ, da vedénje otrok izven šole ne spada v šolski delokrog. Ako tudi ne bi užé zaradi boljšega strahovanja nadzorovali otrok zunaj šole, moramo to storiti zaradi tesne zveze šolskega življenja z življenjem izven nje. Ako se otrok neprimerno véde zunaj šole, ako ni domá dober sin, niti dobra hči, tedaj tudi v šoli ne more biti dober učenec, dobra učenka. Prav iz tega razloga se tolikokrat in tako krepko poudarja, da naj šola in dom delujeta vzajemno in da naj obema rabijo ista sredstva v obrazovanje duha in srca.

Da pa spozná učitelj otroško individualnost, treba mu je brez vsake navidezne namerčnosti motriti otroke in jim dopustiti, da se neprisiljeno vedéjo. Najlažje se to doseže pri igranju. Tù vidimo marsikakega učenca, ki hoče vedno biti prvi in kateremu ni nobena nevarnost prevelika. Raje se ne igra, kakor da bi ne obveljala njegova beseda. Tak otrok je navadno tudi v drugih slučajih svojeglav in trmast, vender ima to dobro stran, da rad obstane svoj pregrešek. Zopet drugi otrok je resen in se pri igri malokdaj smeje; nekateremu je pa malo na tem ležeče, ali igra, ali ne. Ako se mu zabrani igra, odstrani se mirno in stisne se v kak kotichek. Mnogo pa je otrok, ki ljubijo igro nad vse; taki se čutijo nesrečne, ako se ne smejo igrati. Toda prevelika marljivost v igranju kaže na sploh malo resnobe, pač pa občutljivost in nagnenost k razposajenosti.

Modro igranje je znamenje, da je otrok sposoben, da se postavi na stališče nasprotnikovo in da pregleda njegove načrte. S tem pokaže otrok najvažnejšo stran svoje individualnosti, namreč možnost za resno in naporno mišljenje, katero je podloga njegovemu poznejšemu moškemu značaju. Vender bodi ta resnoba jasna in prodirljiva, kajti mračnost v razodevanji svojih misli ne kaže onega blagodejnega odseva otroške duše, ki bi bila pozneje sposobna, da pridobiva záse srca svojih bližnjakov. Zato je pravo in iz srca izvirajoče veselje do igre vzgojitelju ljubše, nego lenoba ali omahla radovednost, ali kakor preračunjena pretkanost. Večkrat se prigodi, da pozabijo otroci vsled igre na delo, na učenje. To je sicer šolskemu napredku škodljivo, ali obrazovanju otroškega prirodnega svojstva ni v največjo kvar, kajti take otroke je lahko z rahlim opominom privedi do tega, da se poprimejo tem vztrajneje zamujenega dela, ali da tem temeljiteje nadomesté izgubo na času. Večja napaka pa nastane, ako se pridruži igri tudi zapravljivost, ako se družijo s slabimi tovariši ali še celó zakrivajo stvari svojih sodrugov.

Zato je važno, da učitelj pazi, s kom se družijo otroci in kaka nagnenja razodevajo do sodrugov. Res, da dobrega otroka ni lahko pokvariti, toda otroška duša je podobna tvorkemu vosku, v katerem se pozná najrahljejši vtisek; vrhu tega ni še individualnost dobrega otroka tako razvita, da bi mogel razpoznavati dobro od slabega in ogibati se slednjega. Navadno pa se opazuje, da nepokvarjen otrok ne teži po občevanju z izprijencem, kar je tem imenitneje, ker se s tem kaže, kako visoko nравstvenost nadkriljuje podlost. Pri takem občevanju je treba učitelju vselej preudarjati, iz kakega nagiba se druží dober otrok z izprijencem ali pokvarjencem. V mnogih slučajih se godí to brez prave namere na dobro ali slabo stran bodisi od prvega ali drugega otroka. V takem občevanju potem najočitneje odseva notranje svojstvo dotičnega otroka. Skrajnosti se večkrat rade dotikate; v skrajnostih pa leži precejšnji del razpoznave otroške individualnosti. Navidezno pritajevanje notranjih občutov rodí često povoljněše uspehe v slabem otroku, nego odkrito razodevanje taistih. Zato nikakor ni vse jedno, kakovega individualnega značaja so nравstveno nasprotni otroci, ki se družijo. Kar more na tega učenca vplivati kvarno, to je često drugemu koristno, in naopak. Vsakega približevanja nasprotnih značajev pa ravno tako ne moremo označevati za radovoljno vzprejemanje ali odbijanje sodrugovih teženj, kakor se to tudi ne more pri odraslih ljudeh z razvitim značajem zgoditi. Mladina pa je v tem oziru še neizkušena in manjka jej prave presojevalnosti o tujih lastnostih. Treba jo je le tako voditi, da pride v dotiko z vzornimi značajji, da o teh vzprejema dobre vtiske, kateri jej bodo jeklenili individualno svojstvo za postanek poznejšega značaja. Potem se tudi ne bode bati, da bi jo mogla izpriditi vsaka začasna slaba tovarišija, kajti vedela bode sama, česa se ima ogibati, kaj pa posnemati. Prava uvidnost učiteljeva v najnotranjša čutila otroška pa bode vselej mogla pogoditi prava sredstva, po katerih se bodo nравstveno še nepokvarjeni otroci obvarovali slabih vtiskov. Modra preudarljivost ima torej v tem oziru največ uspeha.

Strašljivi otroci.

Nobena reč človeka tako ne muči, kakor strah. Zdí se nam, da vzgojniki še vse premalo odpravljajo strah pri otrocih, ali pa ga celó še množijo in utrjujejo. Ume se, da tù ne govorimo o strahu Božjem, ki je začetek vse modrosti, pa tudi ne o strahu pred vsem drugim, kar more človeku sveto biti, kateri strah se nikoli prezgodaj ne vcepi v človeško dušo. Govorimo tù le o strahu pred rečmi, ki jih v resnici ni in katerih se ni treba bati. Otroci postanejo večkrat užé prav zgodaj strašljivi, pa največ zato,